

Till
Socialdepartementet, 111 52 Stockholm
s.remissvar@regeringskansliet.se
s.hc@regeringskansliet.se
Diarienummer S2025/00922

Alvik 25 augusti 2025

Yttrande

SOU 2025:48 Stärkt pandemiberedskap

Sveriges kristna råds medlemskyrkor har ett stort engagemang för frågor som rör människors liv och hälsa och samhällets beredskap för olika typer av kriser. Medlemskyrkorna tog stort ansvar under Covid-19-pandemin, både genom att sprida kunskap till sina medlemmar om hur smittan kunde begränsas, minska oro och förmedla hopp, och genom att anpassa sin verksamhet så att den var så smittsäker som möjligt. Digitala gudstjänster, samtalsstöd, själavård, informationsinsatser på olika språk och hjälp till trygga miljöer för barn är några exempel. Vi har granskat den framlagda utredningen utifrån teologiska och etiska perspektiv, och utifrån vikten av religionsfrihet och barnets bästa.

Sammanfattning av Sveriges kristna råds synpunkter

Sveriges kristna råd tillstyrker i stort utredningens förslag. Den svåra balansen mellan samhällets uppdrag att både vidta smittskyddsåtgärder för att värna liv och skydda enskilda personers mänskliga rättigheter framstår som väl avvägd i förslaget. Fortsatt målsättning att vid en pandemi undvika nedstängningar och förbud och istället minska smittspridning genom frivilliga insatser och specifika begränsningar är gott, inte minst eftersom nedstängningar får stora konsekvenser för barns livssituation, folkhälsan i stort och människors försörjning.

Dock konstaterar Sveriges kristna råd att religionsfriheten har en alltför undanskymd plats i utredningens förslag. Sveriges kristna råd saknar i utredningen en mer tydlig förståelse av religiösa riters centrala roll i människors liv, särskilt vid kriser, och barns och ungas behov av trygga meningsfulla sammanhang, existentiell hälsa och andlig utveckling. Även om religionsfriheten nämns i utredningen som en absolut rättighet, tas den inte nog i beaktande i de förslag som läggs fram. Generellt finns ett mönster av att religionsfriheten omskrivs i särskilda avsnitt i utredningen, men på totalen inte ges den tyngd som den borde ha. Minst sex miljoner människor i vårt land är medlemmar i ett trossamfund och kyrkor finns i hela landet – även där andra samhällsaktörer saknas. Viktiga auktoriteter som WHO betonar vikten av andlig och existentiell hälsa. Denna kunskap borde genomsyra utredningen i högre grad. Under Covid-19-pandemin såg vi flera exempel på att trossamfundet reglerades betydligt hårdare än exempelvis idrotten och en ny lag bör säkerställa att detta inte sker igen. Samhället räknar på goda grunder med att trossamfundet ställer upp i kris och

katastrof – det är ju trossamfunden som har rummen, närvaron, riter, ord och hopp, men då bör också trossamfunden i högre grad benämnas och synliggöras, även i den föreslagna nationella strategin för pandemiberedskap och pandemihantering.

Sammanfattningsvis lyfter Sveriges kristna råd i sitt yttrande fram följande punkter:

- En ny lag för samhällsinriktade smittskyddsåtgärder är rätt väg att gå men religionsfriheten bör stärkas i lagförslaget
- Utredningens bedömning att det inte ska vara möjligt att begränsa öppettider eller helt stänga religiösa verksamheter som inte utgör en allmän sammankomst enligt ordningslagen bör skrivas ut i lagtexten
- "Andra åtgärder" för smittskydd bör regleras som undantag och proportionalitet bör lyftas fram
- Begränsningar i begravningscermonier bör regleras extra varsamt
- Beslut om smittskyddsåtgärder i trossamfund ska vara välinformerade och inte fattas utifrån felaktiga antaganden
- En nationell strategi för både pandemiberedskap och pandemihantering är bra men trossamfundens specifika roll och kompetens bör synliggöras

Utveckling av Sveriges kristna råds synpunkter

En ny lag för samhällsinriktade smittskyddsåtgärder är rätt väg att gå men religionsfriheten bör stärkas i lagförslaget

- *Avsnitt 9.7 Det bör införas en lag om samhällsinriktade smittskyddsåtgärder*
- *Avsnitt 9.8 En särskild ordning för lagens tillämpning*

Sveriges kristna råd *tillstyrker* att det stiftas en ny lag för samhällsinriktade smittskyddsåtgärder för att öka förutsägbarheten, stärka samhällets beredskap och minska risken för att enskilda människors rättigheter kommer i kläm vid en plötslig pandemisituation. Sveriges kristna råd ser det som *positivt* att tillämpning av lagen ska kunna beslutas av regeringen men behöver godkännas av riksdagen inom 2 veckor, liksom att den måste vara tidsbegränsad till max 12 månader. Det ger en god balans mellan möjlighet till skyndsamt agerande och demokratisk förankring. Det är också positivt att åtgärder kan begränsas geografiskt. Sveriges kristna råd *tillstyrker* att barnets bästa ska beaktas när föreskrifter och beslut som rör verksamheter riktade till barn meddelas.

- *Avsnitt 9.12.6 Särskilda överväganden ska göras i fråga om mötes- och demonstrationsfriheten*

I den föreslagna lagens 6 kapitel 2 paragraf står att "vid utformningen av föreskrifter som avser allmänna sammankomster ska särskilt beaktas vikten av att upprätthålla vidast möjliga mötesfrihet och demonstrationsfrihet." Lagförslaget grundar sig på ett resonemang i avsnitt 9.12.6 där särskilt mötes- och demonstrationsfriheten lyfts fram. Till dem bör även religionsfriheten läggas eftersom den är en absolut rättighet i regeringsformen, är en grundläggande fri- och rättighet och eftersom religiösa riter och religiös praktik har stor betydelse för människors förmåga att hantera kriser.

Sveriges kristna råd förordar att "religionsfrihet" läggs till i meningen. Lagparagrafen blir då följaktligen: "vid utformning av föreskrifter som avser allmänna sammankomster ska särskilt

beaktas vikten av att upprätthålla vidast möjliga mötesfrihet, demonstrationsfrihet och religionsfrihet."

- *Avsnitt 9.5.1 Berörda verksamhetsutövare och andra aktörer*

I avsnittet betonas vikten av att så långt som möjligt hålla de verksamheter som kan komma att omfattas av en framtida lagstiftning öppna i händelse av en pandemi. Flera exempel ges. Det är anmärkningsvärt att gudstjänster och andra religiösa sammankomster inte nämns bland det som är viktigt för psykiskt välmående. Att mötas i bön och att omgärda livets stora händelser som födelse och död med riter är oerhört viktigt i alla kulturer. Det ökar människors resiliens och förmåga att hantera svåra situationer. Även andlig vård på exempelvis sjukhus, i äldreomsorg och för frihetsberövade fyller en viktig funktion för hopp, läkande och resiliens. Världshälsoorganisationen WHO lyfter särskilt fram andlig och existentiell hälsa för hälsorelaterad livskvalitet (*Quality of life, spirituality, religiousness, and personal beliefs*).

Utredningens bedömning att det inte ska vara möjligt att begränsa öppettider eller helt stänga religiösa verksamheter bör skrivas ut i lagtexten

- *Avsnitt 9.12.2 Religiösa verksamheter som är öppna för allmänheten*

Sveriges kristna råd ser som *positivt*, utifrån den centrala roll religion spelar i många människors liv och utifrån ett religionsfrihetsperspektiv, att utredningens bedömning är att det **inte** bör införas någon möjlighet att begränsa öppettider eller helt stänga religiösa verksamheter som inte utgör en allmän sammankomst enligt ordningslagen (avsnitt 9.12.2) - exempelvis bön eller ljusständning på en för ändamålet helgad och gemensam plats. Vi saknar dock en reglering av detta i förslaget till ny lagtext. **Sveriges kristna råd föreslår att det i förslaget till ny lag för samhällsinriktade smittskyddsåtgärder skrivs in att lagen inte medger någon möjlighet att begränsa öppettider eller helt stänga religiösa verksamheter som inte utgör en allmän sammankomst enligt ordningslagen.**

"Andra åtgärder" för smittskydd bör regleras som undantag och proportionalitet bör lyftas fram

- *Avsnitt 9.12.2 Religiösa verksamheter som är öppna för allmänheten*
- *Avsnitt 9.12.5 Allmänna sammankomster och offentliga tillställningar*

Sveriges kristna råd *tillstyrker* att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att samhällsinriktade smittskyddsåtgärder ska vidtas av trossamfund som samlas till offentliga gudstjänster och/eller bedriver annan religiös verksamhet. Förslaget ger vid handen att sådana föreskrifter får innebära krav på 1. begränsning av antalet besökare och deltagare, 2. minsta avstånd mellan besökare och deltagare, 3. begränsning av tiden för tillställningen (gäller offentliga gudstjänster) och 4. andra åtgärder för att minska smittspridning. **Punkten "Andra åtgärder för att motverka smittspridning" anser Sveriges kristna råd vara allt för otydlig.** Under Covid-19-pandemin reglerades religiösa sammankomster betydligt hårdare än exempelvis verksamheter inom idrott. I Uppsala domkyrka kunde max 8 personer mötas till gudstjänst under Covid-19-pandemin. Det är ingen rimlig begränsning med tanke rummets storlek. Medan gym för kroppen eller shoppinggallerior fick tillämpa regeln om en person på tio kvadratmeter, hade gym för själen – gudstjänstrum – en begränsning på åtta personer, oavsett storlek. Med kvadratmeterregeln hade Uppsala domkyrka kunnat ta emot 273 personer. Detta och andra exempel visar på orimliga resonemang, inte anpassade till verkligheten. För att undvika sådana felaktiga bedömningar *anser* Sveriges kristna råd att lagens möjlighet att begränsa offentliga gudstjänster och andra religiösa verksamheter under en pandemi inte bör innehålla svepande formuleringar som "andra åtgärder". Sveriges kristna råd *föreslår* att punkten om "andra åtgärder för att minska smittspridning" villkoras

till att gälla i undantagsfall i lagtexten och att åtgärderna ska vara proportionerliga (5 kap, 3 §, punkt 3 samt 5 kap, 11 §, punkt 4). **Sveriges kristna råd föreslår följaktligen att lagtexten ska lyda: "i undantagsfall andra proportionerliga åtgärder för att minska smittspridning".**

Begränsningar i begravningsceremonier bör regleras extra varsamt

- *Avsnitt 9.12.4 Upplåtelser för privata sammankomster*

Det är positivt att utredningens förslag inte begränsar en kyrklig begravning i högre grad än en borgerlig begravning, vilket var en olycklig och orimligt konsekvens av lagstiftningen under Covid-19-pandemin. Utredningen nämner att vissa pandemier kan göra begravningsceremonier särskilt riskfyllda ur smittspridningssynpunkt. **I sådana situationer vill Sveriges kristna råd särskilt betona vikten av en välavvägd proportionalitetsbedömning eftersom begränsningar i möjligheter att på ett rituellt sätt samlas och ta avsked av en närstående som dött är oerhört viktigt för sorgeprocessen.** Det är en central aspekt av mänsklig kultur runt om i världen. Att inte ha fått närvara vid en nära anhörigs begravning skapade djupa sår hos många under Covid-19-pandemin.

Beslut om smittskyddsåtgärder i trossamfund ska vara välinformerade och inte fattas utifrån felaktiga antaganden

- *Avsnitt 9.13.1 Hänsyn ska tas till smittspridning i olika typer av verksamheter, sammankomster och tillställningar*

Sveriges kristna råd vill understryka att det är viktigt att de aspekter som listas – exempelvis om samlingen äger rum inomhus eller utomhus, om det finns anvisade platser eller om platserna kan sektioneras och hur långvarig kontakt samlingen innebär – verkligen tas i beaktande när religiösa sammankomster regleras med anledning av en pandemi. **Det är viktigt att beslut inte fattas utifrån felaktiga föreställningar om hur religiösa sammankomster i ett visst samfund går till.**

En nationell strategi för både pandemiberedskap och pandemihantering är bra men trossamfundens specifika roll och kompetens bör synliggöras

- *Kapitel 10 Underlag till en nationell strategi för hantering av pandemier*

Sveriges kristna råd tillstyrker upprättandet av en nationell strategi för både pandemiberedskap och pandemihantering.

- *Avsnitt 10.7.3 En nationell strategi bör bygga på en bred involvering av aktörer*

I detta avsnitt, liksom på andra ställen i kapitel 10, konstateras att en bred involvering av aktörer är positivt. Idrottsrörelsen och andra ideella organisationer samt näringslivet omnämns. **Här är det viktigt att inte tappa bort den specifika kompetens och kontaktytor som trossamfunden har.** Inte minst mot bakgrund av att några av de mest utsatta under Covid-19-pandemin var människor som inte fullt ut behärskade svenska, främst eftersom de i lägre grad kunde arbeta hemifrån och i högre grad sammanbodde med fler personer (sid 891 i utredningen). Kyrkor och trossamfund har generellt sett en bättre räckvidd till denna grupp än samhället i övrigt har. Kyrkor och trossamfund finns också på platser där andra aktörer inte är aktiva. De religiösa gemenskapernas betydelse för särskilt sårbara grupper – ensamma, migranter, personer med psykisk ohälsa etc. bör också benämnas. Det är motsägelsefullt att samhället å ena sidan räknar med att trossamfunden ställer upp i kris och katastrof – det är ju trossamfunden som har rummen, närvaron, riter, ord och hopp – å andra sidan osynliggör samma trossamfund. Regering och myndigheter behöver uppmärksamma trossamfundens positiva bidrag till hela samhället och trossamfundens specifika roll och kompetens bör benämnas explicit.

För Sveriges kristna råd

Sofia Camnerin, generalsekreterare

Handläggare: **Kristina Hellqvist**

Sveriges kristna råd är en kristen paraplyorganisation med 27 medlemskyrkor och 3 observatörer. I dessa rymms bredden av olika kristna traditioner i vårt land. Med grund i kristen tro är kyrkorna i Sverige, liksom runt om i världen, engagerade i frågor som rör människors liv, värdighet och rättigheter.